

Zakon o zaštiti prava pacijenata

Izdavač:

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
Republike Hrvatske
Ksaver 200 a, Zagreb
www.miz.hr

Glavni urednik:

Doc. dr. sc. Neven Ljubičić

Autori:

Dubravka Jadro, dipl. iur.
Danica Kramarić, dr. med.
Jasminka Katić-Bubaš, dipl. iur.

Zagreb, 2005.

Poštovani,

Svi ljudi rađaju se slobodni i jednaki u dostojanstvu i pravima, obdareni razumom i sviješću, a poštivanjem ljudskog dostojanstva kao temeljnog obilježja čovjeka otvoren je put ljudskim pravima.

Veliki napredak u znanosti na području medicine otvara mogućnosti za cijeli niz novih medicinskih postupaka na dobrobit čovjeka pojedinca i čovječanstva u cjelini, ali istodobno u sebi krije i moguću opasnost od posljedica pojedinih dostignuća. Uzimajući u obzir i potencijalne i stvarne rizike shvatilo se da je nužno zakonodavnim oblicima osigurati i zaštititi prava pojedinca pri korištenju zdravstvene zaštite.

Deklaracija o promicanju prava pacijenata u Europi uređuje ljudska prava i vrijednosti u zdravstvu. Prema Deklaraciji svatko ima pravo da ga se poštuje kao ljudsko biće, svatko ima pravo na očuvanje fizičkog i mentalnog integriteta i zaštitu svoje osobnosti, svatko ima pravo na poštivanje svojih moralnih i kulturnih vrijednosti te vjerskih i filozofskih uvjerenja jednako kao i na najveću moguću zaštitu svoga zdravlja.

U Republici Hrvatskoj pravo na zdravlje je ustavna kategorija za sve građane, a prava građana u ostvarivanju zdravstvene zaštite do sada su bila regulirana segmentalno pojedinim odredbama u nekoliko zakona. Kao potpisnici Konvencije o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskoga bića u pogledu primjene biologije i medicine, obvezali smo se na uređenje našega zakonodavstva u smislu omogućavanja primjene odredbi Konvencije. Radi usklađenja s odrednicama Konvencije i uređenja zaštite i pro-

micanja prava pacijenata u Republici Hrvatskoj, donesen je Zakon o zaštiti prava pacijenata.

Zakon uređuje visoke moralne, etičke i građanske norme ponašanja i korisnika i davatelja zdravstvenih usluga. Uz već priznata prava građana u ostvarivanju zdravstvene zaštite utemeljena na odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti, prvi put se uvodi i pravo na tzv. »drugo mišljenje« te definira kontrolni mehanizam poštivanja prava pacijenata osnivanjem posebnih povjerenstava na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Korištenje prava svakoga pojedinca i poticanje drugih da se upoznaju sa pravima pacijenata jedini je način da će ona i zaživjeti u svakodnevnom životu. Da bi se ta prava mogla ostvariti, moraju se i razumjeti. Ova je brošura prvi korak u promociji i pobližem upoznavanju građana s pravima pacijenata.

Kvalitetna provedba zakonom utvrđenih prava doprinijet će boljoj kvaliteti zdravstvenih usluga, poboljšat će i unaprijediti partnerski odnos između pacijenta i zdravstvenog djelatnika, doprinijeti zadovoljstvu i sigurnosti na obje strane, uspostaviti potpuno povjerenje i razumijevanje te konačno, kvaliteta provedbe toga zakona bit će mjerilo demokracije našega društva.

S poštovanjem,

**MINISTAR ZDRAVSTVA I
SOCIJALNE SKRBI
Prof. dr. sc. Andrija Hebrang**

Zagreb, siječanj 2005.

Zakon o zaštiti prava pacijenata

Zakon o zaštiti prava pacijenata Hrvatski sabor donio je 19. studenoga 2004. godine. Zakon je stupio na snagu 11. prosinca 2004. godine i objavljen je u »Narodnim novinama«, br. 169/2004.

Ovaj Zakon svakome čovjeku kao pacijentu jamči jednako pravo na kvalitetnu i stalnu zdravstvenu zaštitu primjerenu zdravstvenome stanju, a sukladno općeprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima u njegovu interesu uz poštivanje njegovih osobnih stavova. Pri pružanju zdravstvenih usluga jamči se poštivanje ljudskoga bića, očuvanje fizičkog i mentalnog integriteta te zaštita osobnosti.

I. Osnovna prava koja regulira ovaj Zakon:

1. pravo na suodlučivanje i pravo na obaviještenost,
2. pravo na prihvaćanje, odnosno odbijanje medicinskoga postupka ili zahvata,
3. pravo na povjerljivost,
4. pravo na privatnost,
5. pravo na održavanje osobnih kontakata,
6. pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove,
7. pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji,
8. pravo na zaštitu pri sudjelovanju u kliničkim ispitivanjima,
9. pravo na naknadu štete.

1. Pravo na suodlučivanje i pravo na obaviještenost

Pacijent u strahu za svoje zdravlje, zabrinut radi ishoda svoje bolesti vrlo se često boji po-

staviti bilo kakvo pitanje liječniku, iako želi sve znati. Svatko od nas u bolesti očekuje da mu se na primjeren način priopći istina i ponudi mogućnost još jednoga mišljenja prije nego što donese odluku i da svoj pristanak za neki medicinski zahvat ili postupak.

Kako bi se pacijent mogao odlučiti i aktivno sudjelovati u donošenju odluke te dati svoj pristanak ili odbiti neki zahvat, ponajprije mora biti potpuno obaviješten o stanju svoga zdravlja, odnosno bolesti. Liječnik ga mora informirati na razumljiv način o raspoloživim mogućnostima potrebnih pregleda, o mogućim načinima liječenja kao i o mogućem ishodu. Mora ga upoznati sa svim prednostima ponuđenih mogućnosti kao i svim rizicima pretraga i zahvata, a isto tako i sa svim mogućim poteškoćama ako pacijent od predloženih pregleda i zahvata odustane. Također ga mora upoznati s mogućim terminima za obavljanje pregleda ili zahvata.

Uz upoznavanje o tijeku liječenja i preporuke o načinu života primjerenom za njegovo zdravstveno stanje, dužnost je zdravstvenog djelatnika upoznati pacijenta i s njegovim pravima iz zdravstvenog osiguranja. Na dobivanje navedenih informacija pravo ima svaki pacijent i to na način koji treba biti razumljiv s obzirom na dob, obrazovanje, invaliditet ili mentalne sposobnosti pacijenta.

Pravo na tzv. drugo stručno mišljenje jedna je od novina koja omogućuje pacijentu da, kada nije zadovoljan s dobivenim informacijama i preporučenim liječenjem jednog liječnika, zatraži mišljenje drugog liječnika specijalista koji do tada nije sudjelovao u njegovu liječenju.

Pacijent ima pravo odbiti primitak informacije o svome zdravstvenom stanju. Tada mora odluku potvrditi potpisanom izjavom te može odrediti osobu koja će umjesto njega primati

obavijesti o njegovu zdravstvenom stanju. Međutim, kod tog prava postoji iznimka. Pacijent, naime, ne može odbiti primitak obavijesti o svom zdravstvenom stanju kada je priroda bolesti takva da može ugroziti zdravlje drugih ljudi. To su prvenstveno teže zarazne bolesti: tuberkuloza, SIDA, SARS, velike boginje i sl., zatim spolno prenosive bolesti itd.

2. Pravo na prihvaćanje, odnosno odbijanje medicinskog postupka ili zahvata

Svaki pacijent ima pravo odbiti bilo kakvu intervenciju, preporučeni operativni zahvat ili neki terapijski postupak, osim ako bi nepoduzimanje takvog zahvata bilo opasno po život ili izazvalo trajna oštećenja zdravlja.

Svoj pristanak kao znak prihvaćanja preporučenog medicinskog postupka pacijent daje potpisivanjem tzv. obrasca suglasnosti.

Za osobe koje nisu sposobne dati svojevoljni pristanak potpisivanjem izjave (maloljetna osoba, osoba bez svijesti, osoba s težom duševnom smetnjom te poslovno nesposobna osoba), obrazac suglasnosti potpisuje zakonski zastupnik ili skrbnik.

Iznimno, ako je riječ o neodgodivom medicinskom zahvatu kada bi njegovo nepoduzimanje ili odgađanje ugrozilo život pacijenta ili proizročilo trajna i teža oštećenja zdravlja, tada se zahvat i medicinski postupci mogu poduzimati i bez potpisanog pristanka, ali samo dok ta opasnost traje.

Kada je pacijentu ugrožen život ili mu prijeti trajno teže oštećenje zdravlja te ako je priroda bolesti takva da pacijent može ugroziti život ili zdravlje drugih ljudi, za poduzimanje neodgodivih medicinskih postupaka pacijentu se pravo odlučivanja privremeno ograničava, odnosno oduzima.

3. Pravo na povjerljivost

Svi podaci o zdravstvenom stanju pacijenta su profesionalna tajna i mogu se davati samo onima koje je pacijent ovlastio. Također, ti se podaci ne smiju davati osobama za koje je pacijent to zabranio. Pod povjerljivim podacima podrazumijeva se ne samo dijagnoza i zdravstveno stanje, već i sam boravak u zdravstvenoj ustanovi.

4. Pravo na privatnost

Pri svakom pregledu, dijagnostičkom ili terapijskom postupku kao i pri održavanju osobne higijene, pacijent ima pravo na maksimalno moguću privatnost.

5. Pravo na održavanje osobnih kontakata

Kao što pacijent ima pravo na posjetitelja, prema kućnom redu bolnice, tako ima pravo dati izjavu i zabraniti posjet određenim osobama.

6. Pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove

Kada pacijent samovoljno želi napustiti bolnicu, mora potpisati izjavu ili dati usmenu izjavu pred dva svjedoka koji tada potpisuju izjavu o namjeri pacijenta da samovoljno napusti bolnicu. Ako pacijent samovoljno napusti bolnicu bez potpisane izjave ili usmene izjave dane pred dva svjedoka, zdravstveni djelatnik mora obavijestiti uže članove obitelji pacijenta ili njegova skrbnika, a ako je posebno određeno i policiju ili centar za socijalni rad pa i neke druge institucije.

Iznimno, pacijent nema pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove kada može ugroziti vlastiti život i zdravlje ili život i zdravlje drugih ljudi.

7. Pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji

Svaki pacijent ima pravo uvida u svu medicinsku dokumentaciju koja se tiče njegova zdravstvena stanja. Pacijent također ima pravo tražiti preslike te dokumentacije, ali o svome trošku.

Uvid u pacijentovu dokumentaciju nakon smrti ima pravo uža obitelj (bračni i izvanbračni supružnici, punoljetna djeca, roditelji i braća) ili skrbnik samo ako se pacijent za života nije tome protivio. Pacijent koji ne želi da bilo tko osim njega ima uvid u njegovu medicinsku dokumentaciju, pa i nakon njegove smrti, može to zabraniti izjavom koju daje kod javnog bilježnika. Bilježnik je tada dužan cjelovito informirati pacijenta o značenju takve izjave.

8. Pravo na zaštitu pri sudjelovanju u kliničkim ispitivanjima

Pacijent se ne smije uključiti u kliničko ispitivanje (npr. djelovanja novoga lijeka) ako pacijent ili njegov zakonski zastupnik ili skrbnik ne da pristanak, odnosno potpiše suglasnost za taj postupak. To podrazumijeva da je pacijent potpuno obaviješten o prirodi, značaju i načinu kliničkog ispitivanja te o svim mogućim rizicima i posljedicama tog ispitivanja.

Testovi koji ukazuju na genetske bolesti ili služe za identifikaciju pacijenta kao i zahvati usmjereni na promjeni genoma moći će se obavljati samo pod uvjetima koji vrijede i za klinička ispitivanja.

9. Pravo na naknadu štete

Ako pri korištenju zdravstvene zaštite pacijentu bude nanesena šteta, pacijent može zahtijevati naknadu štete podnošenjem tužbe nadležnome sudu.

II. Sustav zaštite prava pacijenata

Sustav zaštite prava pacijenata nije novina u hrvatskom zdravstvu. Naime, i prije donošenja Zakona o zaštiti prava pacijenata postojali su određeni instituti zaštite pacijentovih prava. Tako se, primjerice, prema odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti, pacijent mogao žaliti na nepravilnosti koje je uočio u pružanju zdravstvene zaštite. Također, prema istom Zakonu, pacijent se zbog povrede svojih prava mogao obratiti zdravstvenoj inspekciji koja je ovlaštena poduzimati razne mjere pa čak podnositi i prekršajne i kaznene prijave.

Zakon o zaštiti prava pacijenata u sustavu zaštite prava pacijenata odlučio se za dvije temeljne razine, i to: regionalnu razinu na kojoj djeluje povjerenstvo za zaštitu prava pacijenata u svakoj županiji i Gradu Zagrebu i nacionalnu razinu na kojoj djeluje Povjerenstvo za zaštitu i promicanje prava pacijenata Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Dakle, svaka županija i Grad Zagreb treba na temelju javnog poziva oformiti povjerenstvo koje ima pet članova. Članovi županijskog povjerenstva mogu se imenovati iz redova pacijenata, nevladinih udruga i stručnjaka na području zaštite prava pacijenata.

Županijsko povjerenstvo prati povrede pojedinačnih prava pacijenata i bez odgađanja obavještava Povjerenstvo Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi o težim povredama prava pacijenata. Vrlo moćno oružje u zaštiti prava pacijenata jest svakako i ovlast Povjerenstva da obavještava javnost o povredama prava pacijenata.

Postupak zaštite prava pacijenata, prema ovome Zakonu započinje pritužbom ravnatelju zdravstvene ustanove. Ravnatelj ustanove obvezatno u roku od 8 dana mora obavijestiti paci-

jenta o svim mjerama poduzetim povodom pritužbe. Ako ravnatelj to ne učini ili je pacijent nezadovoljan dobivenim odgovorom pacijent ima pravo podnijeti pritužbu županijskom povjerenstvu. Povjerenstvo obvezatno obavještava pacijenta o svim mjerama poduzetim povodom njegove pritužbe i to najkasnije u roku od 15 dana.

Osim navedenih ovlasti, povjerenstvo ima iznimno važno pravo pristupa u prostorije u kojima se obavlja zdravstvena djelatnost te pravo uvida u način ostvarivanja prava pacijenata u pojedinoj ustanovi.

Nakon što je povjerenstvo obavilo uvid u ostvarivanje prava pacijenata, sačinit će izvješće i najkasnije u roku od 8 dana obavijestiti nadležne inspekcijske službe (zdravstvenu, sanitarnu), odnosno tijela koja po posebnim zakonima obavljaju nadzor nad radom zdravstvenih djelatnika, a to su tijela pojedinih strukovnih komora u zdravstvu (Hrvatska liječnička komora, Hrvatska stomatološka komora, Hrvatska ljekarnička komora, Hrvatska komora medicinskih biokemičara i Hrvatska komora medicinskih sestara).

Povratnu informaciju o poduzetim mjerama navedena tijela obvezatno dostavljaju županijskom povjerenstvu najkasnije u roku od 30 dana, a ako je posrijedi hitnost, onda bez odgađanja. Ako učinjena povreda prava pacijenata istodobno čini određeno kazneno djelo, odnosno prekršaj, nadležna inspekcija odnosno komora dužna je podnijeti kaznenu, odnosno prekršajnu prijavu i o tome obavijestiti povjerenstvo. O cjelovitom ishodu postupka povjerenstvo obvezatno obavještava pacijenta.

Prikazani postupak ostvarivanja prava pacijenata ukazuje na to da pacijent ima pravo na obaviještenost, odnosno na povratnu informaciju

ju o tome što se dogodilo ili što se događa s njegovom pritužbom.

Radi što učinkovitije zaštite prava pacijenata, zakon predviđa i osnivanje nacionalnog Povjerenstva za zaštitu i promicanje prava pacijenata.

Za razliku od županijskih povjerenstava ovo Povjerenstvo ima sedam članova od kojih tri čine predstavnici udruga za zaštitu prava pacijenata, jedan je predstavnik medija, a tri su predstavnici Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Povjerenstvo Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi prati provedbu ostvarivanja prava pacijenata, raspravlja o izvješćima županijskih povjerenstava, daje mišljenja, preporuke i prijedloge nadležnim tijelima i surađuje s međunarodnim i domaćim tijelima i organizacijama na području zaštite prava i promicanja prava pacijenata.

Treba naglasiti da su oba povjerenstva u strogoj obvezi poštivanja službene odnosno profesionalne tajne, tim više što određene povrede službene, odnosno profesionalne tajne mogu dovesti i do kaznene odgovornosti.

ZAKON O ZAŠTITI PRAVA PACIJENATA

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se Zakonom određuju prava pacijenata prilikom korištenja zdravstvene zaštite te način zaštite i promicanja tih prava.

Pacijentom u smislu ovoga Zakona smatra se svaka osoba, bolesna ili zdrava, koja zatraži ili kojoj se pruža određena mjera ili usluga u cilju očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, sprječavanja bolesti, liječenja ili zdravstvene njege i rehabilitacije.

Članak 2.

Svakom pacijentu jamči se opće i jednako pravo na kvalitetnu i kontinuiranu zdravstvenu zaštitu primjerenu njegovom zdravstvenom stanju, sukladno općeprihvaćenim stručnim standardima i etičkim načelima, u najboljem interesu pacijenta uz poštivanje njegovih osobnih stavova.

Načela zaštite prava pacijenata

Članak 3.

Zaštita prava pacijenata u Republici Hrvatskoj provodi se na načelima humanosti i dostupnosti.

Načelo humanosti zaštite prava pacijenata

Članak 4.

Načelo humanosti zaštite prava pacijenata ostvaruje se:

- osiguravanjem poštivanja pacijenta kao ljudskog bića,

- osiguravanjem prava na fizički i mentalni integritet pacijenta,
- zaštitom osobnosti pacijenta uključujući poštivanje njegove privatnosti, svjetonazora te moralnih i vjerskih uvjerenja.

Načelo dostupnosti zaštite prava pacijenata

Članak 5.

Načelo dostupnosti zaštite prava pacijenata podrazumijeva jednaku mogućnost zaštite prava svih pacijenata na području Republike Hrvatske.

II. PRAVA PACIJENATA

Pravo na suodlučivanje

Članak 6.

Pravo na suodlučivanje pacijenta obuhvaća pravo pacijenta na obaviještenost i pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka.

Iznimka od prava na suodlučivanje

Članak 7.

Pacijentovo pravo na suodlučivanje može se iznimno ograničiti samo kada je to opravdano njegovim zdravstvenim stanjem u slučajevima i na način posebno određenim ovim Zakonom.

Pravo na obaviještenost

Članak 8.

Pacijent ima pravo na potpunu obaviještenost o:

- svome zdravstvenom stanju, uključujući medicinsku procjenu rezultata i ishoda određenoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka,

- preporučenim pregledima i zahvatima te planiranim datumima za njihovo obavljanje,
- mogućim prednostima i rizicima obavljanja ili neobavljanja preporučenih pregleda i zahvata,
- svome pravu na odlučivanje o preporučenim pregledima ili zahvatima,
- mogućim zamjenama za preporučene postupke,
- tijekom postupaka prilikom pružanja zdravstvene zaštite,
- daljnjem tijekom pružanja zdravstvene zaštite,
- preporučenom načinu života,
- pravima iz zdravstvenoga osiguranja i postupcima za ostvarivanje tih prava.

Pacijent ima pravo dobiti obavijesti na način koji mu je razumljiv s obzirom na dob, obrazovanje i mentalne sposobnosti.

Pacijenti s invaliditetom imaju pravo dobiti obavijesti u njima pristupačnom obliku.

Članak 9.

Obavijesti iz članka 8. stavka 1. ovoga Zakona na usmeni zahtjev pacijenta obvezan je dati zdravstveni radnik visoke stručne spreme koji pacijentu izravno pruža određeni oblik zdravstvene usluge.

Članak 10.

Pacijent ima uvijek pravo tražiti drugo stručno mišljenje o svome zdravstvenom stanju, sukladno odredbi članka 8. stavka 1. ovoga Zakona.

Drugo stručno mišljenje iz stavka 1. ovoga članka, pacijentu je, na usmeni ili pisani zahtjev, obvezan dati svaki zdravstveni radnik visoke stručne spreme i odgovarajuće specijalizacije, koji nije sudjelovao u izravnom pružanju određenog oblika zdravstvene usluge pacijentu iz članka 9. ovoga Zakona.

Članak 11.

Tijekom pružanja zdravstvene zaštite, nakon svakog pregleda i zahvata, pacijent ima pravo na obaviještenost o uspjehu, odnosno, neuspjehu i rezultatu pregleda ili zahvata kao i o razlozima za eventualnu različitost tih rezultata od očekivanih.

Članak 12.

Pacijent ima pravo biti upoznat s imenima te specijalizacijom osoba koje mu izravno pružaju zdravstvenu zaštitu.

Članak 13.

Pravo na obaviještenost ima i pacijent s umanjenom sposobnošću rasuđivanja, u skladu s dobi, odnosno s fizičkim, mentalnim i psihičkim stanjem.

Odbijanje primitka obavijesti

Članak 14.

Pacijent ima pravo pisanom i potpisanom izjavom odbiti primitak obavijesti o prirodi svoga zdravstvenoga stanja i očekivanom ishodu predloženih i/ili poduzetih medicinskih postupaka i mjera.

Članak 15.

Pacijent s punom poslovnom sposobnošću ne može se odreći prava na obaviještenost u slučajevima u kojima mora biti svjestan prirode svoje bolesti, kako ne bi ugrozio zdravlje drugih.

Pacijent s punom poslovnom sposobnošću ima pravo u pisanom obliku ili na bilo koji drugi vjerodostojan način odrediti osobu koja će umjesto njega biti obaviještena.

Pacijent ima pravo biti obaviješten čak i u slučajevima kad njegov pristanak nije uvjet započinjanja terapije (u hitnim slučajevima).

Pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka

Članak 16.

Pacijent ima pravo prihvatiti ili odbiti pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije čije bi nepoduzimanje ugrozilo život i zdravlje pacijenta ili izazvalo trajna oštećenja njegovoga zdravlja.

Prihvaćanje pojedinoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka pacijent izražava potpisivanjem suglasnosti.

Obrazac suglasnosti te obrazac izjave o odbijanju pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka pravilnikom propisuje ministar nadležan za zdravstvo (u daljnjem tekstu: ministar).

Slijepa osoba, gluha osoba koja ne zna čitati, nijema osoba koja ne zna pisati i gluhoslijepa osoba, prihvaća pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak izjavom u obliku javnobilježničkog akta ili pred dva svjedoka iskazanom izjavom o imenovanju poslovno sposobne osobe koja će u njeno ime prihvaćati ili odbijati pojedini takav postupak.

Zaštita pacijenta koji nije sposoban dati pristanak

Članak 17.

Za pacijenta koji nije pri svijesti, za pacijenta s težom duševnom smetnjom te za poslovno nesposobnog ili maloljetnog pacijenta, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije, suglasnost iz članka 16. stavka 2. ovoga Zakona potpisuje zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta.

U interesu pacijenta osoba iz stavka 1. ovoga članka može suglasnost u bilo koje vrijeme po-

vući potpisivanjem izjave o odbijanju pojedino-
ga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postup-
ka.

Ukoliko su interesi pacijenata iz stavka 1.
ovoga članka i njihovih zakonskih zastupnika,
odnosno skrbnika suprotstavljeni, zdravstveni
radnik je dužan odmah o tome obavijestiti nad-
ležni centar za socijalnu skrb.

Članak 18.

Ako se zbog hitne situacije ne može dobiti
suglasnost zakonskog zastupnika, odnosno skrb-
nika iz članka 17. stavka 1. ovoga Zakona paci-
jent će se podvrći dijagnostičkom, odnosno te-
rapijskom postupku samo u slučaju kada bi zbog
nepoduživanja postupka bio neposredno ugro-
žen njegov život ili bi mu prijetila ozbiljna i ne-
posredna opasnost od težeg oštećenja njegovoga
zdravlja. Postupak se može provoditi bez pris-
tanka zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika
pacijenta samo dok traje navedena opasnost.

Zaštita pacijenta nad kojim se obavlja znanstveno istraživanje

Članak 19.

Za znanstveno istraživanje nad pacijentom i
uključivanje pacijenta u medicinsku nastavu nu-
žan je izričiti pristanak obaviještenog pacijenta.

Pristanak obaviještenog pacijenta je, u smis-
lu ovoga Zakona, pisana, datirana i od pacijenta
potpisana suglasnost za sudjelovanje u određe-
nom znanstvenom istraživanju ili medicinskoj
nastavi dana na temelju preciznih i na razumljiv
način dokumentiranih obavijesti o prirodi, važ-
nosti, posljedicama i rizicima ispitivanja. Za po-
slovno nesposobnog ili maloljetnog pacijenta,
pristanak daje njegov zakonski zastupnik ili skr-
bnik.

Pacijent, odnosno njegov zakonski zastupnik, odnosno skrbnik u interesu pacijenta može suglasnost iz stavka 2. ovoga članka povući u bilo koje vrijeme.

Članak 20.

Znanstvena istraživanja nad pacijentom mogu se poduzeti ako su ispunjeni svi sljedeći uvjeti:

1. nema zamjene usporedive učinkovitosti za istraživanje na ljudima,

2. rizici kojima se izlaže pacijent nisu nerazmjerni mogućim koristima od istraživanja,

3. istraživanje je odobrilo nadležno etičko povjerenstvo sukladno posebnome zakonu, nakon nezavisnog ispitivanja njegove znanstvene vrijednosti, važnosti cilja istraživanja i ocjene njegove etičke prihvatljivosti,

4. pacijenti na kojima se provode istraživanja moraju biti upoznati o svojim pravima i zaštititi svojih prava sukladno zakonu,

5. pribavljen je pristanak obaviještenog pacijenta iz članka 19. stavka 2. ovoga Zakona.

Članak 21.

Znanstveno istraživanje nad poslovno nesposobnim pacijentom, pacijentom koji nije sposoban za rasuđivanje te nad maloljetnim pacijentom može se poduzeti ako su uz uvjete iz članka 20. točke 1., 2., 3. i 4. ovoga Zakona ispunjeni i svi sljedeći uvjeti:

1. rezultati istraživanja mogu pridonijeti stvarnoj i izravnoj koristi za zdravlje pacijenta,

2. istraživanje usporedive učinkovitosti ne može se provoditi nad pacijentima koji su sposobni dati pristanak,

3. pribavljena je suglasnost zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika,

4. pacijent se ne protivi istraživanju.

Iznimno od stavka 1. ovoga članka, u slučaju kada istraživanje ne može proizvesti rezultate od izravne koristi za pacijenta, istraživanje se može odobriti pod uvjetima iz stavka 1. točke 2., 3. i 4. ovoga članka te uz uvjete:

1. cilj istraživanja je postizanje rezultata koji mogu koristiti pacijentu ili drugim pacijentima iste dobne skupine, odnosno pacijentima s istom bolešću,

2. istraživanje obuhvaća minimalni rizik i minimalno opterećenje za pacijenta.

Zahvati na ljudskom genomu

Članak 22.

Zahvat usmjeren na promjenu ljudskoga genoma može se poduzeti samo za preventivne, dijagnostičke ili terapijske svrhe pod uvjetom da cilj promjene nije uvođenje bilo kakvih preinaka u genomu potomka pacijenta.

Testovi koji ukazuju na genetske bolesti ili služe za identifikaciju pacijenta, kao nositelja gena odgovornog za bolest ili za otkrivanje genetske dispozicije ili podložnosti na bolest, mogu se obavljati samo u zdravstvene svrhe ili radi znanstvenog istraživanja vezanog uz zdravstvene svrhe i uz odgovarajuće genetsko savjetovanje.

Pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji

Članak 23.

Pacijent ima pravo na pristup cjelokupnoj medicinskoj dokumentaciji koja se odnosi na dijagnostiku i liječenje njegove bolesti.

Pacijent ima pravo o svome trošku zahtijevati presliku medicinske dokumentacije iz stavka 1. ovoga članka.

Medicinska dokumentacija koja se uručuje pacijentu po završenom liječničkom pregledu,

odnosno po završenom liječenju propisuje se posebnim zakonom kojim se uređuju vrste i sadržaj te način vođenja, čuvanja, prikupljanja i raspolaganja medicinskom dokumentacijom.

Članak 24.

U slučaju smrti pacijenta, ako to pacijent nije za života izrijeком zabranio, pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju iz članka 23. stavka 1. ovoga Zakona ima bračni drug pacijenta, izvanbračni drug, punoljetno dijete, roditelj, punoljetni brat ili sestra te zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta.

Osobe iz stavka 1. ovoga članka imaju pravo o svom trošku zahtijevati presliku medicinske dokumentacije iz stavka 1. ovoga članka.

Protivljenje uvidu u medicinsku dokumentaciju prema stavku 1. ovoga članka pacijent daje pisanom izjavom solemniziranom od javnog bilježnika.

Pravo na povjerljivost

Članak 25.

Pacijent ima pravo na povjerljivost podataka koji se odnose na stanje njegova zdravlja sukladno propisima o čuvanju profesionalne tajne i zaštiti osobnih podataka.

Pacijent ima pravo dati usmenu ili pisanu izjavu o osobama koje mogu biti obaviještene o njegovu prijmu u stacionarnu zdravstvenu ustanovu kao i o njegovom zdravstvenom stanju. Pacijent može imenovati i osobe kojima zabranjuje davanje tih podataka.

Pravo na održavanje osobnih kontakata

Članak 26.

Tijekom boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi pacijent ima pravo primanja posjetite-

lja sukladno kućnom redu zdravstvene ustanove te pravo zabraniti posjete određenoj osobi ili osobama.

Pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove

Članak 27.

Pacijent ima pravo samovoljno napustiti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, osim u slučajevima propisanim posebnim zakonom, u slučajevima kada bi to štetilo njegovome zdravlju i zdravlju ili sigurnosti drugih osoba.

O namjeri napuštanja ustanove iz stavka 1. ovoga članka pacijent mora dati pisanu izjavu ili usmenu izjavu pred dva istovremeno nazočna svjedoka koji potpisuju izjavu o namjeri pacijenta da napusti ustanovu.

Pisana izjava iz stavka 2. ovoga članka prilaže se u medicinsku dokumentaciju pacijenta.

Podatak o samovoljnom napuštanju zdravstvene ustanove bez najave nadležan zdravstveni radnik obvezan je upisati u medicinsku dokumentaciju pacijenta. Ako to nalaže zdravstveno stanje pacijenta nadležan zdravstveni radnik o napuštanju zdravstvene ustanove bez najave obvezan je obavijestiti osobu iz članka 25. stavka 2. ovoga Zakona, a nadležna tijela u slučajevima određenim posebnim propisima. Ako je pacijent nesposoban za rasuđivanje, odnosno maloljetan nadležan zdravstveni radnik obvezan je obavijestiti njegova zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika.

Pravo na privatnost

Članak 28.

Pri pregledu, odnosno liječenju, a naročito prilikom pružanja osobne njege pacijent ima pravo na uvjete koji osiguravaju privatnost.

Pravo na naknadu štete

Članak 29.

Pacijent ima pravo na naknadu štete sukladno općim propisima obveznoga prava.

III. POVJERENSTVO ZA ZAŠTITU PRAVA PACIJENATA U JEDINICI PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE

Članak 30.

U cilju ostvarivanja i promicanja prava pacijenata u svakoj jedinici područne (regionalne) samouprave osniva se Povjerenstvo za zaštitu prava pacijenata (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo).

Članak 31.

Povjerenstvo djeluje pri upravnom tijelu jedinice područne (regionalne) samouprave nadležnom za poslove zdravstva.

Sredstva za naknade za rad članova Povjerenstva osigurava jedinica područne (regionalne) samouprave.

Sastav Povjerenstva

Članak 32.

Povjerenstvo ima pet članova koje na temelju javnog poziva imenuje skupština jedinice područne (regionalne) samouprave iz redova pacijenata, nevladinih udruga i stručnjaka na području zaštite prava pacijenata.

Djelokrug rada Povjerenstva

Članak 33.

Povjerenstvo obavlja sljedeće poslove:

- prati primjenu propisa na području jedinice područne (regionalne) samouprave koji se odnose na zaštitu prava i interesa pacijenata,

- prati povrede pojedinačnih prava pacijenata na području jedinice područne (regionalne) samouprave,
- predlaže poduzimanje mjera za zaštitu i promicanje prava pacijenata na području jedinice područne (regionalne) samouprave,
- bez odgađanja obavještava Povjerenstvo za zaštitu i promicanje prava pacijenata ministarstva nadležnog za zdravstvo o slučajevima težih povreda prava pacijenata koje mogu ugroziti život ili zdravlje pacijenata,
- podnosi skupštini jedinice područne (regionalne) samouprave i ministarstvu nadležnom za zdravstvo godišnje izvješće o svom radu,
- obavještava javnost o povredama prava pacijenata,
- obavlja druge poslove određene ovim Zakonom.

Povjerenstvo donosi poslovnik o svome radu kojim se pobliže uređuje organizacija i način rada.

Članak 34.

Članovi Povjerenstva u svome radu obvezni su postupati tako da ne ugroze dužnost čuvanja službene, odnosno profesionalne tajne.

Članak 35.

Pacijent koji smatra da mu je povrijeđeno pravo utvrđeno ovim Zakonom ima pravo usmeno ili pisanim putem sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti izjaviti pritužbu ravnatelju zdravstvene ustanove, upravi ili osobi ovlaštenoj za vođenje poslova trgovačkog društva koje obavlja zdravstvenu djelatnost, odnosno privatnom zdravstvenom radniku.

Ako ravnatelj zdravstvene ustanove, uprava ili osoba ovlaštena za vođenje poslova trgovačkog društva koje obavlja zdravstvenu djelat-

nost, odnosno privatni zdravstveni radnik ne obavijesti pacijenta u roku od osam dana od dana izjavljene pritužbe o mjerama poduzetim povodom pritužbe ili ako nije zadovoljan poduzetim mjerama pacijent ima pravo podnijeti pritužbu Povjerenstvu.

Za pacijenta koji nije pri svijesti, za pacijenta koji nije sposoban za rasuđivanje te za maloljetnog pacijenta pritužbu iz stavka 1. i 2. ovoga članka Povjerenstvu ima pravo podnijeti bračni drug pacijenta, izvanbračni drug, punoljetno dijete, roditelj, punoljetni brat ili sestra te zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta.

Članak 36.

U obavljanju poslova iz svoga djelokruga Povjerenstvo je ovlašteno upozoravati, predlagati i davati preporuke.

Povjerenstvo je ovlašteno nadležnim tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnim i fizičkim osobama predlagati poduzimanje mjera za sprječavanje štetnih djelovanja koja ugrožavaju prava i interese pacijenata i zahtijevati izvješća o poduzetim mjerama.

Povjerenstvo će obavijestiti podnositelja pritužbe o poduzetim aktivnostima poduzetim povodom njegove pritužbe bez odgađanja, a najkasnije u roku od 15 dana.

Članak 37.

Povjerenstvo ima pravo pristupa u prostorije u kojima se sukladno posebnome zakonu obavlja zdravstvena djelatnost te pravo na uvid u način ostvarivanja prava pacijenata.

O obavljenom uvidu iz stavka 1. ovoga članka Povjerenstvo sastavlja izvješće koje bez odgađanja, a najkasnije u roku od 8 dana, dostav-

lja nadležnoj inspekciji sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, Zakonu o sanitarnoj inspekciji, odnosno tijelu nadležne komore koje, sukladno Zakonu o liječništvu, Zakonu o stomatološkoj djelatnosti, Zakonu o ljekarništvu, Zakonu o medicinsko-biokemijskoj djelatnosti i Zakonu o sestrinstvu, provodi nadzor nad radom osoba koje obavljaju zdravstvenu djelatnost.

Tijelo iz stavka 2. ovoga članka dužno je u roku od 30 dana od dana zaprimanja izvješća, a u hitnim slučajevima bez odgađanja, izvijestiti Povjerenstvo o poduzetim radnjama.

Ako tijelo iz stavka 2. ovoga članka na temelju provedenoga propisanog postupka osnovano posumnja da je povredom prava pacijenata utvrđenih ovim Zakonom učinjen prekršaj ili kazneno djelo obvezno je bez odgađanja, a najkasnije u roku od 30 dana od dana završetka nadzora s utvrđenim činjenicama odlučnim za poduzimanje mjera podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, odnosno prijavu zbog pokretanja kaznenog postupka.

Tijelo kojem je podnesen zahtjev, odnosno prijava iz stavka 4. ovoga članka obvezno je o ishodu postupka obavijestiti Povjerenstvo. Povjerenstvo će u daljnjem roku od 8 dana o ishodu postupka obavijestiti pacijenta.

IV. POVJERENSTVO ZA ZAŠTITU I PROMICANJE PRAVA PACIJENATA MINISTARSTVA NADLEŽNOG ZA ZDRAVSTVO

Članak 38.

U ostvarivanju društvene skrbi za zaštitu prava pacijenata, u okviru prava i obveza Republike Hrvatske na području zdravstvene zaštite, ministar osniva i imenuje Povjerenstvo za zaštitu i promicanje prava pacijenata ministarstva nadležnog za zdravstvo.

Povjerenstvo iz stavka 1. ovoga članka ima sedam članova i to:

- tri predstavnika udruga za zaštitu prava pacijenata,
- jednog predstavnika medija,
- tri predstavnika ministarstva nadležnog za zdravstvo.

Članak 39.

Povjerenstvo za zaštitu i promicanje prava pacijenata ministarstva nadležnog za zdravstvo obavlja sljedeće poslove:

- prati provedbu ostvarivanja prava pacijenata sukladno ovome Zakonu,
- raspravlja o izvješćima povjerenstava jedinica područne (regionalne) samouprave,
- daje mišljenja, preporuke i prijedloge nadležnim tijelima o utvrđenom stanju na području djelokruga rada povjerenstava jedinica područne (regionalne) samouprave,
- predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava pacijenata u Republici Hrvatskoj i
- surađuje s domaćim i međunarodnim tijelima i organizacijama na području zaštite i promicanja prava pacijenata.

Povjerenstvo iz stavka 1. ovoga članka donosi poslovnik o svome radu kojim se pobliže uređuje organizacija i način rada.

Sredstva za naknade za rad članova Povjerenstva iz stavka 1. ovoga članka osiguravaju se iz državnoga proračuna, a visinu naknade utvrđuje ministar.

Članak 40.

Članovi Povjerenstva za zaštitu i promicanje prava pacijenata ministarstva nadležnog za zdravstvo u svome radu obvezni su postupati tako da ne ugroze dužnost čuvanja službene, odnosno profesionalne tajne.

V. KAZNENE ODREDBE

Članak 41.

Novčanom kaznom u iznosu od 10.000,00 do 50.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj zdravstvena ustanova ako:

1. uskrati pacijentu pravo na obaviještenost iz članka 8. ovoga Zakona,

2. uskrati pacijentu pravo na podatak o imenu te specijalizaciji osobe koja mu izravno pruža zdravstvenu zaštitu (članak 12.),

3. uskrati pacijentu pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinog dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka protivno članku 16. - 18. ovoga Zakona,

4. postupi suprotno odredbama članka 17. stavka 3. ovoga Zakona,

5. obavlja znanstveno istraživanje nad pacijentom protivno odredbama članka 19. - 21. ovoga Zakona,

6. obavlja zahvat na ljudskom genomu protivno članku 22. ovoga Zakona,

7. uskrati uvid u medicinsku dokumentaciju protivno članku 23. i članku 24. stavku 1. i 2. ovoga Zakona,

8. povrijedi pravo na povjerljivost podataka iz članka 25. ovoga Zakona,

9. uskrati pacijentu pravo na održavanje osobnih kontakata ili povrijedi zabranu posjete određenoj osobi ili osobama (članak 26.),

10. uskrati pacijentu pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove protivno članku 27. ovoga Zakona,

11. uskrati pacijentu pravo na privatnost (članak 28.).

Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 10.000,00 kuna i odgovorna osoba u zdravstvenoj ustanovi.

Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 10.000,00 do 50.000,00 kuna i trgovačko društvo koje obavlja zdravstvenu djelatnost sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti.

Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 10.000,00 kuna i odgovorna osoba u trgovačkom društvu koja obavlja zdravstvenu djelatnost.

Za prekršaj iz stavka 1. točke 1., 3., 4., 5. - 8. i 11. ovoga članka kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 10.000,00 kuna i privatni zdravstveni radnik.

Članak 42.

Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 10.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj zdravstveni radnik ako:

1. na zahtjev pacijenta uskrati obavijest (članak 9.),

2. na zahtjev pacijenta uskrati pravo na drugo stručno mišljenje (članak 10. stavak 2.),

3. postupi suprotno odredbama članka 17. stavka 3. ovoga Zakona,

4. ne upiše podatak o namjeri pacijenta da napusti zdravstvenu ustanovu ili ne upiše podatak o samovoljnom napuštanju zdravstvene ustanove bez najave pacijenta (članak 27. stavak 4.).

VI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 43.

Skupštine jedinica područne (regionalne) samouprave će u roku od dva mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona imenovati Povjerenstvo za zaštitu prava pacijenata.

Ministar će u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona osnovati i imeno-

vati Povjerenstvo za zaštitu i promicanje prava pacijenata ministarstva nadležnog za zdravstvo.

Članak 44.

Pravilnike za čije je donošenje ovlašten ovim Zakonom ministar će donijeti u roku od dva mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 45.

Odredbe ovoga Zakona koje se odnose na zdravstvene ustanove na odgovarajući se način primjenjuju i na trgovačka društva te privatne zdravstvene radnike koji obavljaju zdravstvenu djelatnost sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti.

Članak 46.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 500-01/04-01/05

Zagreb, 19. studenoga 2004.

HRVATSKI SABOR
Predsjednik
Hrvatskoga sabora
Vladimir Šeks, v. r.

1. POVJERENSTVO ZA ZAŠTITU I PROMICANJE PRAVA PACIJENATA MINISTARSTVA ZDRAVSTVA I SOCIJALNE SKRBI

Ksaver 200a, Zagreb

Tajnik: Mislav Kulaš, dipl. iur., tel. 01/4607-530

**2. POVJERENSTVA ZA ZAŠTITU PRAVA PACIJENATA U JEDINICI PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE
I. Zagrebačka županija**

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb

Ulica grada Vukovara 72/V, Zagreb, tel. 01/6009-477

II. Krapinsko-zagorska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti

Frana Galovića bb, Krapina, tel. 049/371-910

III. Sisačko-moslavačka županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti

Stjepana i Antuna Radića 36, Sisak, tel. 044/550-133

IV. Karlovačka županija

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb

Ambroza Vraniczanya 2, Karlovac, tel. 047/666 -230

V. Varaždinska županija

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb

Kratka ulica br. 1/II, Varaždin, tel. 042/390-515

VI. Koprivničko-križevačka županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti

Antuna Nemčića 5, Koprivnica, tel. 048/658-222

VII. Bjelovarsko-bilogorska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti

Dr. Ante Starčevića 8, Bjelovar, tel. 043/221-933

VIII. Primorsko-goranska županija

Upravni odjel za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb

Ciottina 17/b/I, Rijeka, tel. 051/351-921

IX. Ličko-senjska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti

Ul. dr. Franje Tuđmana 4, Gospić, tel. 053/588-242

X. Virovitičko-podravska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti

Trg Ljudevita Patačića 1, Virovitica, tel. 033/743-125

XI. Požeško-slavonska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti
Županijska 7, Požega, tel. 034/290-211

XII. Brodsko-posavska županija

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
Petra Krešimira IV 1, Slavonski Brod, tel. 035/216-223

XIII. Zadarska županija

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
Božidara Petranovića 8, Zadar, tel. 023/350-347

XIV. Osječko-baranjska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti
Trg Ante Starčevića 2, Osijek, tel. 031/221-642

XV. Šibensko-kninska županija

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
Trg Pavla Šubića I 2, Šibenik, tel. 022/244-222

XVI. Vukovarsko-srijemska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti
Glagoljaška 27/II, Vinkovci, tel. 032/344-037

XVII. Splitsko-dalmatinska županija

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
Domovinskog rata 2, Split, tel. 021/300-223

XVIII. Istarska županija

Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu skrb i rad
Flanatička 29, Pula, tel. 052/372-155

XIX. Dubrovačko-neretvanska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti
Pred Dvorom 1, Dubrovnik, tel. 020/351-415

XX. Međimurska županija

Upravni odjel za društvene djelatnosti
Ruđera Boškovića 2, Čakovec, tel. 040/374-219

XXI. Grad Zagreb

Gradski ured za zdravstvo, rad i socijalnu skrb
Trg Stjepana Radića 1/II, Zagreb, tel. 01/6101-287